

Vita activa – vita contemplativa. A Pannonhalmi Főapátság Szubjektív archívum és Láthatatlan spektrumok című kiállításairól

Lépold Zsanett –
Szilágyi Róza Tekla

Láthatatlan spektrumok és Szubjektív archívum
Pannonhalmi Főapátság, Főmonostor, Pannonhalma,
2021. november 11-ig

A szemlélődés és aktivitás látszólag szembenálló fogalmai az elmúlt századokban sok, az emberi attitűdünkre, életmódunkra, döntéseinkre vonatkozó helyzetben ütköztek egymással. Ha hirtelen csak a mostani politikai életre és lehetőségekre, a közéletre, a környezet-tudatos döntések meghozatalára gondolunk, a kérdés talán nem is lehetne természetesebb és sürgetőbb: szemlélőd-jünk vagy legyünk aktív résztvevők inkább? Amellett, hogy a szemlélődés és aktivitás mentén talán szinte az emberiség egész eddigi történetét könnyedén felvázolhatnánk, a két fogalomnak komoly szerepe van az egyháztörténetben és a teológiában is. A Betlehemben és Egyiptomban szerzetes, majd később a mai Marseille-ben kolostort alapító Johannes Cassianus pap és egyházi író az első, aki a *vita activa* (aktív élet) és a *vita contemplativa* (szemlélődő élet) közti megkülönböztetésről elmélkedett. A levont konklúzió pedig – miszerint az aktív élet célja az erények megszerzése, míg a szemlélődő élet a tapasztalt remetéek sajátja – gyökeret vert a nyugati szerzetesség gondolkodásmódjában. A mai leegyszerűsítő fogalomhasználatlal könnyedén gondolhatnánk, hogy a két pólus esetében csupán aktivitásról és passzivitásról van szó, azonban a képennél jóval összetettebb. A megfejtés valahol a látás és cselekvés, az elmélet és gyakorlat közti különbségtételben rejlik, ahol a kontempláció vallási olvasatban olyan belső szemlélődés, amely az igazság megragadásának csendes, racionális megfontolások nélküli állapota. A két életforma Cassianus óta sok, a transzcendensről gondolkodó egyházi emberre volt befolyással – azonban fontos megemlítenünk, hogy a szentírás kiindulópontja szerint itt nem két egymást kioldó fogalomról beszélünk. Az aktivitás magában foglalja a kontemplációt, nem pedig kizárja azt – és viszont. A bencések szemlélődő szerzetesek, akik nevüket az Itáliában a 6. század elején Reguláját megíró Szent Benedek után kapták. A Regula keresztény életprogramot ad, Krisztus követésére szólítja fel a szerzetest. A szigorú útmutatások és szabályok lényege az imádság és az elmélkedés,

Részlet a Pannonhalmi Főapátság *Szubjektív archívum* című kiállításából,
fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

a lelki, fizikai és szellemi munka arányos beosztása – az ebből származó *Ora et Labora* (*Imádkozz és dolgozz*) mára a bencés szerzetesek jelmondatává vált. Útmutatásait követően a bencés kolostorokban az apát vezetése alatt szerzeteközösség jön létre, a szerzetesek engedelmességet fogadnak – mindennapjaikat pedig az imádságnak, a munkának, az olvasásnak, az étkezésnek és az alvásnak dedikált időszakok töltik ki. Mondhatjuk, hogy szemlélődő élet a szerzeteseké, van azonban egy fontos iránymutatás, amely nem maradhat ki a szemlélődő és aktív életről kialakított gondolatmenetből: a legszemlélődőbb életben sem szabad megszakítani a kapcsolatot a külvilággal. A *vita activa* és a *vita contemplativa* helyes arányának keresése adhat kulcsot a Pannonhalmán most látogatható *Láthatatlan spektrumok* és a hozzá szorosan kapcsolódó *Szubjektív archívum* című kiállításához.¹ A Pannonhalmi Bencés Főapátság gyűjteménye köré épülő kiállítások a vallásban és tudásban való elmélyülés eredményeképpen felépülő archívumot, múzeumot és könyvtárat – pontosabban a tevékeny életeknek köszönhetően fennmaradt elemeiket állítják középpontba. A kiállítások talán éppen arra a kérdésre keresik a választ,

hogy az aktivitás és szemlélődés egyesítésére törekvő bencés történetben mit jelenthet maga a gyűjtemény – illetve ez a gyűjtemény hogyan működhet a talán valahol ugyanerre törekvő, de szemléletüket valamelyest más pillérekre építő kortárs művészek olvasatában. Mert míg a Pannonhalmi Főapátság könyvtára melletti teremben megvalósuló *Szubjektív archívum* esetében a kuratori csapat magukat a szerzeteseket kérte fel, hogy idézzék fel a gyűjtemény (a könyvtár, levéltár, múzeum) számukra kedves darabjaihoz fűződő emlékeiket, addig a múzeum kiállítóterében megtekinthető *Láthatatlan spektrumok* tárlathoz hét kortárs képkalkító, gondolkodó és képzőművész – Albert Ádám, Gosztola Kitti, KissPál Szabolcs, Lepsényi Imre, Salát Zalán Péter, Tranker Kata és Vilmányi Csaba – hozott létre olyan műtárgyakat, amelyek a gyűjtemény egy-egy darabjára reflektálnak, vagy éppen a gyűjtemény darabjai mentén vázolnak fel történeteket. És hogy miért is olyan különleges ez a gyűjtemény? Eszmeisége olyan távoli időkre nyúlik vissza, mint egyetlen más hazai gyűjtemény sem. A 11. században alapított könyvtár itt ki- és átalakuló, szétszóródó, majd újra összeálló anyaga

Íránytű/napóra, 19. század vége, réz, acél, 5,5 × 5 cm, Pannonhalmi Főapátság műtárgygyűjtemény, Pannonhalma, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

Várszegi Asztrik OSB főpapi mellkeresztje, valamint egy nyitott Artmagazin, benne Lábady István Várszegi Asztrikról készített főapáti portrójáról szóló cikkünkkel, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

azonos ideák és lelkület mentén épült több száz éven keresztül. A Pannonhalmi Könyvtár Magyarország legrégebbi gyűjteménye – és erre Szent László király az apátság vagyonát 1090-ben leíró oklevele a bizonyíték. Ebben az oklevélben szerepel a könyvtár akkori, nagyjából nyolcvan kötetet számláló könyveinek jegyzéke. Tartalmazta többek között Julianus Pomerius egyházi író ötödik századi *Prosperi de active et contemplative vita* című életbölcselet írását is – annak bizonyítékeként, hogy az aktivitás és szemlélődés kapcsolata hosszú évszázadok óta inspirálja a nagy gondolkodókat. Sajnos a 11. századi listában említett könyvek közül egy sem maradt fenn. A könyvtár mai története sok megpróbáltatást

követően épp az Országos Széchényi Könyvtár alapításának évében, 1802-ben kezdődött, amikor megtörtént a bencés rend visszaállítása. Ekkor lett a szerzetesek egyik új és legfontosabb feladata a tanítás. Az új profilt híven tükrözik a könyvtár szerzeményezései. A ma nagyjából négyszázezer kötetet számláló könyvtár mellett az 1802-ben felvállalt értelmiségi-tanári feladatokból fakadóan új figyelem irányult az apátok művészettárolói szerepkörének, valamint a bencés vallási élethez szükséges tárgyigénynek köszönhetően kialakult, ekkoriban csak múzeumnak hívott más jellegű gyűjteményekre is. A *Szubjektív archívum* a bencések tárgyaikhoz fűződő különleges, sajátos kapcsolatát tárja

fel. A kiállításon nemcsak a kiválasztott gyűjteményi darabokat – például egy sárgaréz csillagászati távcsövet, Jedlik Ányos kormozott üveglemezeinek képét vagy éppen Várszegi Asztrik főapát mellkeresztjét (melyet a főapáti galériába készült portrén is visel²) – láthatjuk, hanem az őket kiválasztó szerzetesek személyes sorait is olvashatjuk a tárgyak jelentőségéről. Múzeumi helyzetekben természetes, hogy az intézmény dolgozói, a (mű) tárgyak ismerői saját hangjukon szólnak meg a kiállítóterben – a *Szubjektív archívum*nak köszönhetően Pannonhalmán is éppen ez történik: a gyűjteményi darabokat és azok univerzumát legjobban ismerők mutatják be nekünk a hatalmas gyűjtemény egy kis szeletét.

Villányi Csaba – Salát Zalán Péter: *Travail de bénédictin. Travail long et pénible, qui exige de la patience*, 2021, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

A *Láthatatlan spektrumok* nyitó és záró tere meghatározza, hogy mely művet látjuk, amikor belépünk, és melyiket utoljára, ám a köztes terek lehetőséget biztosítanak a bolyongásra. A kiállítótér gyűjtőpontjaként a fogadótérben kapott helyet Villányi Csaba és Salát Zalán Péter *Travail de bénédictin – Travail long et pénible, qui exige de la patience* (A bencés munka – hosszan tartó, fáradságos munka, amelyhez türelem kell) című műegyüttese, amely két bencés szerzetes, Szeder Fábíán (1784–1859) és Rónay Jácint (1814–1889) életébe, tevékenységébe nyújt betekintést. Két külön „karakter”, akiket más-más téma, terület foglalkoztatott, ám akiknek volt egy közös tulajdonságuk: mindketten naplót vezettek, papírra vetették gondolataikat, megfigyeléseiket, mindazt, ami foglalkoztatta őket. Kézirataik, amelyek között harminc évnyi átfedés van, a fáradhatatlan „bencés munka” bizonyítékai. Ezt helyezi előtérbe a két alkotó közös műve is: nemcsak a szerzeteseket foglalkoztató tudományterületeket tárja elénk – mint az ásványtan, az esztétika, a botanika vagy az anatómia –, hanem a szerzetesi munka türelmet, időt és fáradságot nem kímélő mivoltát is, a vita activa és a vita contemplativa közötti harmonikus egyensúlyt.

Villányi és Salát – akárcsak a főszereplő szerzetesek – aprólékos kutatómunkát követően dolgozta fel és transzformálta képekké a feljegyzéseket. A Pannonhalmi Könyvtár kéziratárában ugyan elérhetők ezek a naplók, de a felhalmozott tudásanyag, a gyűjtemény monumentalitása miatt csak apró komponensei az egésznek, így rejtve maradnak a nagyközönség előtt – legalábbis mostanáig, amikor is a művészpáros felnagyította, láthatóvá tette őket. A kiemelés szubjektív és egyoldalú: miközben az emlékiratokat tárgyi valójukban örökítették meg, a benne foglaltak egyáltalán nem olvashatók. A gondosan komponált fotó pusztán esztétikai oldalról közelíti meg a két naplókötetet, mintha csak egy csendéletet látnánk egy magazin hasábjain. Egy másik folyamaton is átestek a szerzetesek feljegyzései: az írott szövegek analóg képek formájában elevenednek meg a kiállítótérben, két albumba rendezve. Míg az egyik könyv az ásvány- és a levéltár gyűjteményeiből, illetve a biológiai szertár kellekeiből komponál metaforikus világokat, a másik, kisebb példány az elveszettnek hitt, majd Pécsen megtalált herbárium anyagát dolgozza fel. A különösen nagy méretű fotók exponálása és előhívása – hasonlóképp a kutatómunkához – erőfeszítést igényelt, sőt

a páros egy fényképezőgépet is épített a munkafolyamathoz, hogy a felnagyítást a szó fizikai értelmében is elvégezhesse. A Wunderkammerek világát idéző tárgyak, természeti kincsek az életnagyságon is túlnöve rajzolják ki a két bencés szerzetes karakterjegyeit, a tudásvágyat, valamint a megismerés és a dokumentálás iránti buzgó lelkesedést. A képeket végignévezve megdőlni látszanak azon felszínes sztereotípiák, amelyek a vallást a tudománytól idegennek tartják: a két szerzetes az őket körülvevő világ racionális, empirikus megismerését és a feltett ismeretanyag megőrzését tekintette életfeladatának.

A kiállítás középső tereiben két olyan munka is helyet kapott, amelyek a részben különálló, de több szálon is összefonódó tudományt és teológiát kapcsolják össze. Az egyik Tranker Kata *Pannónia hármashalma* című műegyüttese, amely négy korszakot mutat be, sok millió évnyi távolságot áthidalva. Tranker kiindulópontja Lovas Elemér szerzetes minimalista, reliefszerű régészeti domborzati térképe volt, amelyen a hármashalom és környéke látható. A kiállítótérben központi helyet elfoglaló térképen a táj apró metszete Pannonhalmi múltját és jelenét jelképezi, míg a relikvia melletti két oldalsó falon szimbolikus időutazásra hívja a látogatókat a művész.

Az első papírmásé relief a honfoglalás előttre megy vissza 220 millió évvel, ahol – a teológiai elképzeléstől merőben szokatlan módon – dinoszauruszok uralta táj látható. A második jelenet nemcsak az időben, hanem a térben is lép egy nagyot: a tengermélyi élővilág rejtett mindennapjaiba nyerhetünk betekintést. A szemközti falon folytatódó történet következő állomásán először – és egyben utoljára – feltűnik az ember is, a természetet leigázó uralkodó képében. Az utolsó jelenet, hasonlóképpen az elsőhöz, merész döntésről árulkodik: a kép a jövőt ábrázolja, a honfoglalás után 220 millió évvel, méghozzá szárazföldi, tintahalszerű lények sokaságával. A science-fictionök világát idéző, spekulatív elgondolás szerint az ember ekkorra már megszűnt létezni a Földön, s helyét egy mélytengeri élőlény új, a környezet

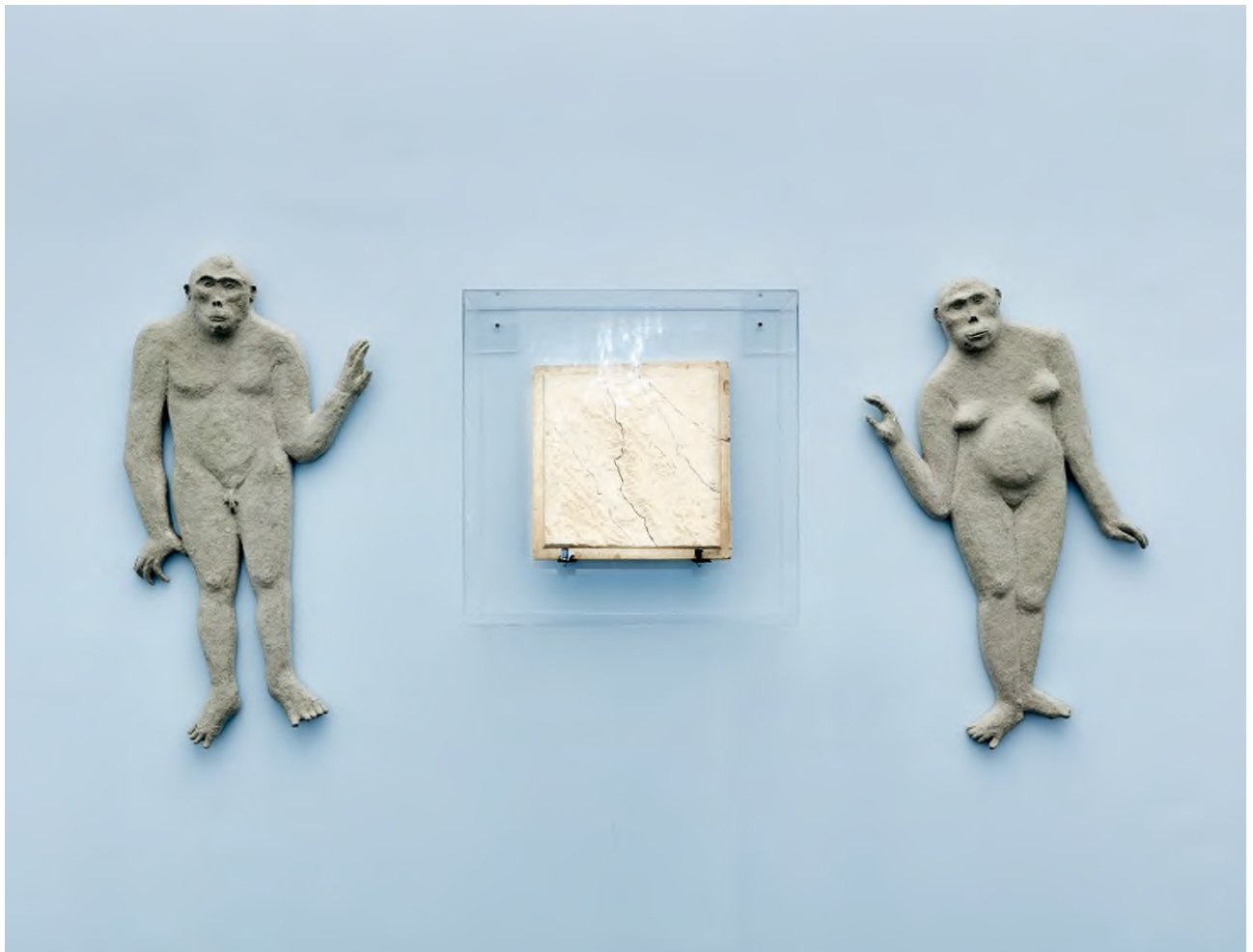
viszontagságaihoz igazodó faja vette át. Tranker „régészeti képregénye” nemcsak az idő és a tér széles spektrumát vázolja fel, hanem különféle tudásrétegek is felsejlenek benne: miközben megkérdőjelezi a régmúlt teológiai elgondolását, egy lehetséges teória mentén kirajzolódó, fantáziadús jövőképet tár fel. Az ember tájat alakító, pusztító ereje, amely a harmadik képen jelenik meg, már a klímakatasztrófa előzményeként vetíti előre az utolsó, disztópikus elképzelést – az alkotás pedig ironikus módon reflektál a természet autonómiájára, az ember nélküli világ visszatérésére. Hasonló rétegek – a múlt, jelen, jövő, valamint a racionális tudás és a hiedelmek rétegei – tagolják Lovas Elemér szerzetes

térképét is, ennek köszönhetően válik láthatóvá a különféle síkok és értelmezések egyvelege, a biológiai evolúció és a teremtéstörténet között húzódó szakadék, illetve a kettő között feszülő ellentmondásos viszony.

A vallás, az egyházi történetmesélés fontos komponensei a szimbólumok; a bibliai történeteket ábrázoló képeken is rendre megjelennek. Az egyik ilyen a tengelic, a kitartás, a termékenység és az ártatlanság szimbóluma. Kering azonban egy történet arról, hogy Jézus töviskoronájából egy madár ki akart csípni egy darabot, s ekkor egy vércsepp hullott rá: így lett vörös a tengelic fejtolla. Az *Ut fringilla (Mint a pinty)* című munka megalkotásakor Gosztola Kitti

allegorikus ábrázolást választott kiindulásnak: a Pannonhalmi Főapátság ebédlőjének egyik faliképét, amelyen egy kalitkába zárt tengelic felett köröző ragadozó madár látható – a kép mondanivalója szerint „a rácsok biztonságot adnak.” Érdekes adalék, hogy az alkotást Sajghó Benedek (1690–1768) főapát rendelte meg, aki nagy híve volt a zárka- és börtönbüntetéseknek. A kép szimbolikus olvasata számos kérdést vet fel – például az elzárás és a védelem kapcsolatát illetően –, miközben lehetőséget ad az ornitológiai vizsgálódásra. Gosztola ezeket a kérdéseket fel is teszi óraszerű, a kalitka vázszerkezetét megidéző tablójával. Tizenkét hasonló, ám egymástól kisebb-nagyobb eltérést is mutató madárportré

Részlet Tranker Kata *Pannónia hármás halma* című munkájából középen Lovas Elemér OSB (1889–1949) régészeti domborzati térképével, 2021, papírmásé relief, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

Gosztola Kitti: *Ut fringilla*, 2021, installáció, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

Gosztola Kitti *Ut fringilla* című installációjához tartozó *Tengelic apokrif* művészkönyv egy oldala, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

jelenik meg a kiállítótérben. A darwini ábrára emlékeztető elrendezés a tengelic különféle területek táji és időjárási viszonyaira adaptálódott fajait mutatja be. A számos térségben végbemenő evolúció csak fikció, valójában mégsem áll messze a valóságtól: az alapja a Darwin által vizsgált galapagosi pintyek csőrformáinak változása, amely állítólag fontos szerepet játszott az evolúciós elmélet kidolgozásában. Egykor „Darwin pintyeit” és a tengelicet is a pintyfélékhez sorolták, mára azonban ez meghaladott teóriának számít.

A munka másik része egy rajzokkal illusztrált szöveggyűjtemény, amely Rónay Jácint szerzetes tudományos és teológiai kontextusban megjelent írásaiból idéz, s Gosztola grafikáival egészül ki. Rónay, akit az első darwinista szerzetesként tartunk számon Magyarországon, előszeretettel tanulmányozta Darwin „pintyelméletét”. A Rónay-dokumentumok megteremtik a falon látható tabló kontextusát: ahogy a kalitkába zárt madár mint szerzetesmetafora reflektál a világtól elzárkózott lét ambivalenciájára, a szerzetes történetén, gondolkodásmódján keresztül kérdések és problémák egész sora vetődik fel, amelyek a tételes

hit és a természettudomány ellentmondásos viszonyából, a biológia és a teológia közötti feszültségből következnek. A 13. századi Magyarországon több mint kilencven bencés kolostor működött – ezek legtöbbször szellemi és kulturális központ volt. A török pusztítást követően a rendet feloszlatták, majd amikor ezt a döntést II. József 1802-ben hatálytalanította, a bencés szerzetesek egyik legfőbb feladata – hűen a rend kulturális jelentőségéhez – a gimnáziumok fenntartása és a tanítás lett. Albert Ádám és Lepsényi Imre *The Taxonomy of Understanding Things (A dolgok értésének taxonómiája)* című, táblaformát öltő műve épp a bencések fogadott tevékenységére rezonál. A mű a taxonómia mellett a tudásátadás formáit vizsgálja, miközben tanító kísérlet is a gyűjteményi tárgyak mai olvasatának kialakítására. Kiindulópontját egy, a pannonhalmi éremtárból előkerült tizenöt darabos dactyliotheka³ adta. A könyvformában elrendezett, gipszből készült gemmamásolatok ugyanazt a célt szolgálták, mint a nagy méretű szobrok korabeli gipszmásolatai: demokratizálási szándékkal, a hozzáférhetőség biztosítása érdekében jöttek létre. Értéküket nem a felhasznált

anyagok – hiszen a vésett ékkövek helyére gipsz került –, hanem a tudásátadás lehetősége adja. Albert Ádám és Lepsényi Imre a tizenöt könyvformátumú kisgyűjtemény közül ötöt választott ki, ezeket pedig a MOME és a Képzőművészeti Egyetem közös 3D kutató-csoportjának segítségével beszkenelték – hiszen az egyes másolatok nem emelhetők ki a könyvformátumú dobozokból. Mondhatjuk, hogy a 21. század gipszmásolatai a 3D nyomtatott tárgyak – a gyűjtemény beszkenelésével nemcsak nagyítóval vizsgálható tudásra tettünk szert, hanem lehetővé vált a kis méretű tárgyak pontos formájának közzététele, sőt akár sokszorosítása is. A 21. században mindent jobban és közelebbről szeretnénk látni – ami ezúttal különösen ellentmondásos gesztus, hiszen jelenlegi tudásunk szerint a gemmákat nagyrészt szabad szemmel, nagyító használata nélkül állították elő. Albert Ádám és Lepsényi Imre munkája azt vizsgálja, hogy ezzel az újonnan szerzett pontos tudással milyen professzionális termék, optimális műtárgy vagy épp meghatottságot kiváltó produktum hozható létre. A felállított rendszer a tárgy 3D sokszorosíthatósága mellett bemutatja a felfedezett

és megismert örökség darabjaiból szupermodern robotkaros technológiával létrehozható potenciális és optimális műtárgyat is. Valamint megnézhetjük, hogy a popularizáció és tudásmegosztás igényei a technológiával karöltve milyen apróságokat és részleteket – például egy előbukkanó nyúl figuráját – engedtek felfedezni a tárgyakon, amik pedig a meghatottság érzését válthatják ki belőlünk. Annak ellenére, hogy a mű több pontján direkt utalásokat tesz a tudásátadás és a megismerés, a rendszerben történő gondolkodás gesztusaira, a pontos ismeretek – a mű létrehozása körüli anekdoták, valamint a kiindulópontként szolgáló tárgy funkciójának ismerete – hiányában sem a gyűjteményi tárgy, sem pedig a létrehozott műtárgy nem fed fel magát, és könnyen lehet, hogy a látogató számára nem lesz világos a tábla szertársztétikájának segítségével

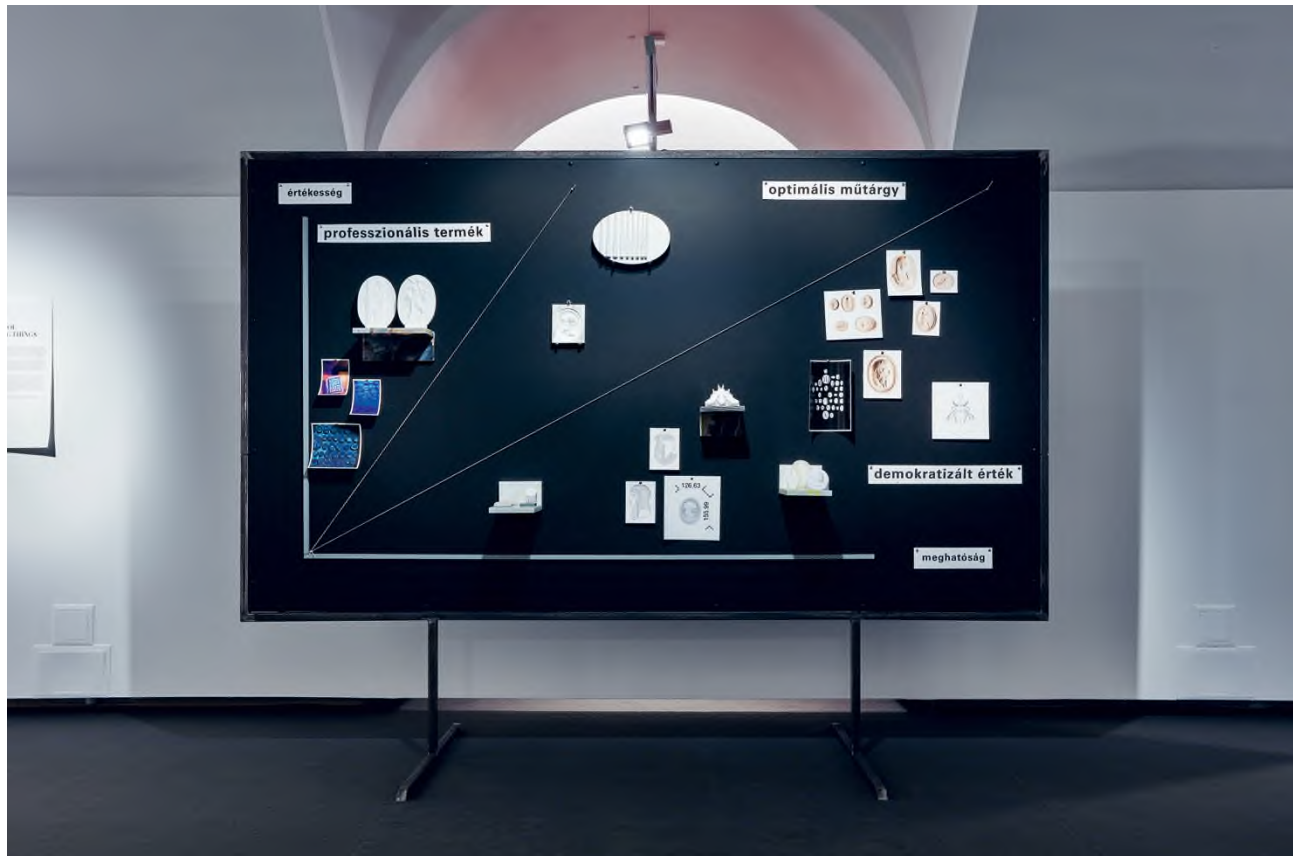
felvázolt gondolatmenet. Amint azonban a hiányzó információk rendelkezésre állnak, egy, a műtárgyak és tárgyak művészetelméletben sokat feszegetett viszonyáról gyakorlatiasan mesélő munka áll előttünk.

KissPál Szabolcs *Nyissátok ki a kaput!* című munkája annyiban különbözik a többi műtől, hogy bár használja a gyűjtemény különböző darabjait, kiindulópontja mégsem onnan származik. KissPál a YouTube-on találkozott Várszegi Asztrik főapát konferencia-előadásával, amelyben a „vörös rabbiként” is ismertté vált rabbiról és kántorról, Victor Tulmanról mesél. Tulman a Tanácsköztársaságban vállalt szerepe miatt menekülni kényszerült Magyarországról, és úgy tudjuk, hogy menekülése közben, valamikor 1919–1920 körül néhány hónapig Pannonhalmán is bújtták. KissPál Szabolcs Tulman pannonhalmi tartózkodásának

Dactyliotheke, káma- és gemmamásolatok gyűjteménye, Pannonhalmi Főapátság numizmatikai gyűjtemény, Pannonhalma, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

Albert Ádám – Lepsényi Imre: *The Taxonomy of Understanding Things*, 2021, vegyes technika, 216 × 286 cm, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

Jeges Ernő-plakát, 1919, papír, ofszet nyomat, 57 × 77 cm, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

történetét rekonstruálja – ebben a rabbi német nyelven született memoárja volt segítségére, amelynek első felét még maga Tulman, második felét pedig lánya szerkesztette, apja halála után. A mű három részből áll: egy hiteles forráscsomagként vizsgált, valószínűleg Tulmanhoz tartozó lőszeres láda – és más, a gyűjteményből származó, ide kapcsolható tárgyak – segítségével rekonstruált történetből, egy a Tulman idejében tevékenykedő perjellel lefolytatott és a memoárban dokumentált beszélgetés újrakészítéséből, valamint egy, az emlékműállítás gesztusát megidéző, egyelőre csak a kiállítótér falának nekidöntött emlékműtáblából. Tulman pannonhalmi jelenlétére semmilyen direkt bizonyíték nem utal az intézmény gyűjteményeiben, így Kiss-Pál Szabolcs munkája megmutatja, hogy

egy valós vagy vélt történet hogyan nyithatja fel a gyűjtemény belső rétegeit, és a kiállításon egyedüli műként foglalkozik azzal, hogy milyen hatással lehetett a gyűjteményt gondozó intézmény alakulására az aktuálpolitika. Amellett, hogy a mű részeként elkészített hangjátékban Asztrik apát játssza a perjelt, a budapesti Hunyadi téri zsidó közösség rabbija, Ohel Ábrahám pedig Tulmant, a mű máshol is szorosan kapcsolódik a szerzetesközösség jelenéhez: hiszen a mű címét, azaz Tulman memoráriumának egyik mondatát felhasználó emléktábla – az érintettek közös döntéseként – a kiállítást követően akár fel is helyezhető az intézmény falaira. Kaput nyithatunk az érkezők előtt, de a távozóknak számára is – hogy Tulman története be tud-e épülni a közösség emlékezetébe, az a jövő kérdése.

A Pannonhalmi Főapátság és a Néprajzi Múzeum együttműködésében létrejött két kiállítás egy több, mint ezer évet magában foglaló, a nagyközönség számára majdhogynem láthatatlan gyűjteményt mutat be a szubjektív és a kollektív emlékezet, a külső és a belső néző szemszögéből. A kétféle (szerzetes és kurátor/művész, vagy ha úgy tetszik: egyházi és világi) tekintet és a gyűjtemény sokszínűsége által különféle rétegek, idősíkok és hangsúlyok kerülnek előtérbe, s míg az egyik oldal a teológiára és a személyes tapasztalatokra, a lokális emlékezetre alapozza szelekcióját, a másik – a racionális világgépet szem előtt tartva – az egyházi ikonográfián és a szimbolikus történeteken, hiedelmeken, hallomásokon keresztül ragadja meg a gyűjteményben rejlő lehetőségek széles spektrumát.

A *Szubjektív archívum* bevezeti a látogatót a monostor lakóinak lelkeségébe, olyan pillanatokba, amelyeket mi, kívülállók még hallomásból sem ismerhetünk. A *Láthatatlan spektrumok* pedig olyan, látszólag egymástól távol eső témákat és területeket fűz össze, amelyek mind a lokális, mind az egyetemes egyháztörténethez kínálnak izgalmas, meglepetésekkel teli (sokszor fikcióval átítatott) alternatív olvasatokat. A kutató szerzetes és a kutató művész fogalma nem új keletű, fúziójuk által azonban különleges, a hit, a racionális tudás és a képzelet izgalmas egymásra vonatkoztatása született meg a Pannonhalmi Főapátság kiállítótereiben.

KissPál Szabolcs: *Nyissátok ki a kaput!*, 2021, süttői mészkő, 100 × 55 × 4 cm, fotó: © Biró Dávid / HUNGART © 2021

| 1 A *Láthatatlan spektrumok* kiállításban részt vevő kutatók: Foster Hannah Daisy, Frazon Zsófia és Gadó Flóra, a Néprijzi Múzeum szervezésében működő ...NYITOTT MÚZEUM... kutatócsoport tagjai. A kiállítás kurátorai: Frazon Zsófia és Gadó Flóra. A szubjektív archívum létrehozásában együttműködő pannonhalmi szerzetesek: Binzberger Ákos OSB, Biriszló Lórin OSB, Borján Elréd OSB, Dejcics Konrád OSB, Hirka Antal OSB, Hortobágyi T. Cirill OSB, Jurinka Szilveszter OSB, Kisémet Fülöp OSB, Szabó Márton OSB, Várszegi Asztrik OSB. A szubjektív archívum kurátorai: Foster Hannah Daisy és Frazon Zsófia. | 2 Lásd: Horányi Attila: Egy portréről. Lábady István: Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát portréja. In: *Artmagazin*, 2020/1., 34–38. o. | 3 Gyűrűk vagy metszett, vésett kövek gyűjteménye

„Magyarországon jelenleg szintén egy határozott historizmus jelentkezik a műemlékvédelemben – már amennyire ezt az utóbbi kifejezést indokolt még egyáltalában használni.”

múzeumcafé
84

A MúzeumCafé 84. számát keresse
a nagyobb újságárusoknál és a múzeumshopokban!

várvédők
régészet és rekonstrukció